

15. 12. 2003

ID: 22492

Překročení pravomoci veřejného činitele

Za překročení pravomoci veřejného činitele lze považovat taková jeho jednání, jimiž se při výkonu svěřené pravomoci ocitne mimo meze, v nichž ji může vykonávat; to znamená, že se ocitne mimo kruh vztahů, do kterých může svou pravomocí zasahovat. O překročení pravomoci jde jednak tehdy ...

Za překročení pravomoci veřejného činitele lze považovat taková jeho jednání, jimiž se při výkonu svěřené pravomoci ocitne mimo meze, v nichž ji může vykonávat; to znamená, že se ocitne mimo kruh vztahů, do kterých může svou pravomocí zasahovat. O překročení pravomoci jde jednak tehdy, když pachatel vykonává činnost, která patří do pravomoci jiného veřejného činitele, popř. jiného orgánu, kdy věc náleží do pravomoci veřejného činitele pouze na základě výslovného zmocnění jiného činitele, které však nebylo uděleno a tehdy, když veřejný činitel rozhoduje o věcech, které nepatří do jeho pravomoci vůbec, a předstírá, že v nich svou pravomoc vykonávat může.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 7 Tdo 125/2003, ze dne 6.2.2003)

Nejvyšší soud projednal v neveřejném zasedání dovolání obviněného plk. JUDr. Z. Š., proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 9. 2002, sp. zn. 6 To 340/2002, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 2 T 174/2001 a rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 9. 2002, sp. zn. 6 To 340/2002, a rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 26. 4. 2002, sp. zn. 2 T 174/2001, zrušují, podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a Okresnímu soudu v Bruntále se podle § 265l odst. 1 tr. ř. příkazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 26. 4. 2002, sp. zn. 2 T 174/2001, byl obviněný plk. JUDr. Z. Š. uznán vinným trestnými činy zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák. a porušování (nepřesně uvedeno „porušení“) služebních povinností podle § 288a odst. 2 tr. zák. a odsouzen podle § 158 odst. 1 tr. zák., § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na osm měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu stanovenou podle § 59 odst. 1 tr. zák. na jeden rok.

Podle zjištění okresního soudu se obviněný dopustil v jednočinném souběhu uvedených trestných činů tím, že v přesně nezjištěnou dobu od 00:05 hodin do 04:00 hodin dne 14. 6. 2001 v K., okr. B., v úmyslu umožnit K. K., aby nebyl postižen pro přestupek proti bezpečnosti a plynulosti silničního provozu a za přestupek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomániami, se představil svým jménem, příjmením, hodností plukovníka, funkcí ředitele Okresního úřadu vyšetřování Policie ČR v B. a nabádal hlídku Policie ČR, Obvodního oddělení V. p. P. ve složení prap. J. P. a pprap. M. D., aby upustila od projednávání vyjmenovaných přestupků, a když byl K. K. převezen do B. k odběru

krve, opětovně se zde snažil hlídku ovlivnit, přičemž si v této souvislosti z titulu své funkce u operačního důstojníka Okresního ředitelství Policie ČR v B. vyžádal pro svoji soukromou potřebu služební motorové vozidlo v hodnotě 126.200,- Kč a následnou neoprávněnou jízdou v celkové délce 148 km způsobil Ministerstvu vnitra ČR škodu ve výši 899,- Kč.

Proti rozsudku Okresního soudu v Bruntále podal obviněný odvolání. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 9. 2002, sp. zn. 6 To 340/2002, bylo jeho odvolání podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Obviněný podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání. Ačkoli formálně označil, že dovolání směřuje proti všem výrokům rozsudku Okresního soudu v Bruntále, z obsahu podání je evidentní, že vady, které vytkl napadenému rozsudku, vytýká i usnesení Krajského soudu v Ostravě. Jde tedy o dovolání podané proti usnesení Krajského soudu v Ostravě. Obviněný namítl, že skutek byl oběma soudy nesprávně právně posouzen, neboť nevykazuje znaky žádného trestného činu, a odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vyjádřil přesvědčení, že neměl být uznán vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák., protože pravomoc ředitele Okresního úřadu vyšetřování v B. vůči hlídce Policie ČR, Obvodního oddělení V. p. P. nevykonával a nemohl tudíž její meze překročit. Obviněný nesouhlasil ani s právním posouzením skutku jako trestného činu porušování služebních povinností podle § 288a odst. 2 tr. zák.; namítl, že popis skutku je neurčitý, a zpochybnil závěr o neoprávněném užití vozidla. Podle dovolatele v řízení došlo též k porušení jeho práv na obhajobu, poněvadž nebyli vyslechnuti všichni jím navrhovaní svědci. Uvedl, že nerespektování požadavku spravedlivého procesu nemůže být pro dovolací řízení pominutelné, neboť pokud nebyl zákonným způsobem zjištěn skutek, nemohl být ani správně právně posouzen. Soudy podle něj pochybily i potud, že neposuzovaly otázku, zda nebezpečnost jeho činu pro společnost vykazuje stupeň potřebný pro trestný čin. Navrhl, aby Nejvyšší soud usnesení Krajského soudu v Ostravě i rozsudek Okresního soudu v Bruntále zrušil a aby Okresnímu soudu v Bruntále přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

S odkazem na uvedený dovolací důvod lze namítat, že skutek zjištěný soudem byl nesprávně právně posouzen jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Není však možné namítat nesprávnost skutkových zjištění, neúplnost dokazování, vadné hodnocení důkazů apod. Jinými slovy, dovoláním lze napadat právní kvalifikaci skutku, nikoliv samotná skutková zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno.

Vytýkal-li obviněný, že skutková zjištění, na jejichž podkladě byl uznán vinným trestným činem porušování služebních povinností podle § 288a odst. 2 tr. zák., jsou neurčitá a že se soudy nevypořádaly náležitě s jeho obhajobou, založil své dovolání výhradně na námitkách skutkových, které nejsou způsobilé důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplnit. Shodné závěry je třeba učinit i ve vztahu k výtce, že bylo porušeno jeho právo obhajoby, nebyli-li vyslechnuti svědci k prověření věrohodnosti svědka J. P. Dovolání obviněného bylo v tomto ohledu podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., a proto Nejvyšší soud při přezkumu napadeného usnesení a předcházejícího řízení k této části dovolání nepřihlížel.

Neobstojí námitka obviněného, že bylo-li postupem soudů porušeno právo na obhajobu, které představuje základní princip spravedlivého procesu, nelze v řízení o dovolání tuto okolnost pominout. V této souvislosti nutno připomenout, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem a že jeho mimořádnosti odpovídají i zákonem stanovené podmínky jeho přípustnosti i jeho důvodů a omezená hlediska, z nichž lze rozhodnutí přezkoumat. Dovolání lze podat z výslovně uvedených a taxativně vypočtených důvodů, které se vztahují jen k určitým kvalifikovaným vadám napadeného rozhodnutí nebo řízení, jež mu předcházelo. Tomu odpovídá, že na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkového stavu v intencích § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Skutkový stav věci není v dovolacím řízení předmětem přezkumu ze strany Nejvyššího soudu ani z toho hlediska, zda soudy postupovaly v souladu s právem na spravedlivý proces.

Z hlediska napadeného rozhodnutí a obsahu dovolání je s poukazem na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. významná toliko otázka, zda lze v popsáném jednání obviněného, ředitele okresního úřadu vyšetřování Policie ČR, spatřovat „překročení jeho pravomoci“ jakožto znak objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Z podnětu této části dovolání Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i přecházející řízení a shledal, že dovolání je důvodné.

Trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák. se dopustí veřejný činitel, který v úmyslu způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch překročí svou pravomoc.

Z tzv. právní věty výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně se podává, že jako trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák. bylo posouzeno jednání obviněného, který jako veřejný činitel v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch překročil svou pravomoc.

Jednání obviněného je v daných souvislostech relevantně vymezeno tak, že v úmyslu umožnit K. K., aby nebyl postižen za přestupky, se hlídce Policie ČR, Obvodního oddělení V. p. P., představil svým jménem, příjmením, hodností plukovníka, funkcí ředitele Okresního úřadu vyšetřování Policie ČR v B. a nabádal její členy, aby upustili od projednávání přestupků, snažil se ji ovlivnit a posléze si z titulu své funkce u operačního důstojníka Okresního ředitelství Policie ČR v B. vyžádal pro svoji soukromou potřebu služební motorové vozidlo.

Při výkladu znaku „překročení pravomoci“ nelze pominout dikci § 89 odst. 9 věty třetí tr. zák., podle níž se k trestní odpovědnosti veřejného činitele podle jednotlivých ustanovení trestního zákona vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností.

Pravomoc je veřejnému činiteli svěřena k tomu, aby mohl nést odpovědnost, kterou má za plnění konkrétních úkolů společnosti a státu. Rozumí se jí zejména oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech jiných subjektů a vykonávat tato rozhodnutí. V pojmu pravomoci je tedy obsažen jak

prvek rozhodování, tak prvek moci.

Současně je třeba mít na zřeteli, že „překročení pravomoci“ je jednou ze tří alternativ objektivní stránky trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 tr. zák. Výklad tohoto pojmu je třeba zařadit do odpovídajícího kontextu zbývajících alternativ, kterými jsou výkon pravomoci způsobem odporujícím zákonu a nesplnění povinnosti vyplývající z pravomoci, a musí postihovat jednání srovnatelné typové nebezpečnosti pro společnost, nesmí být ani rozšiřující, ani zužující.

Za překročení pravomoci veřejného činitele lze považovat taková jeho jednání, jimiž se při výkonu svěřené pravomoci ocitne mimo meze, v nichž ji může vykonávat; to znamená, že se ocitne mimo kruh vztahů, do kterých může svou pravomocí zasahovat.

V souladu s tímto výkladem je i soudní praxe, podle níž o překročení pravomoci jde jednak tehdy, když pachatel vykonává činnost, která patří do pravomoci jiného veřejného činitele, popř. jiného orgánu. Patří sem i případy, kdy věc náleží do pravomoci veřejného činitele pouze na základě výslovného zmocnění jiného činitele, které však nebylo uděleno (k tomu viz č. [19/1981](#) Sb. rozh. tr.). Konečně o překročení pravomoci jde i tehdy, když veřejný činitel rozhoduje o věcech, které nepatří do jeho pravomoci vůbec, a předstírá, že v nich svou pravomoc vykonávat může.

Soudy popsané jednání obviněného posoudily jako jednání veřejného činitele – ředitele okresního úřadu vyšetřování, který se z „titulu své funkce“ snažil zabránit hlídce obvodního oddělení Policie ČR objasnění přestupků tím, že ji nabádal, aby upustila od projednávání přestupku, a snažil se ji ovlivnit. Uzavřely, že obviněný překročil svou pravomoc, jelikož vykonával činnost, která patřila do pravomoci jiného veřejného činitele. Jako překročení jeho pravomoci dále posoudily i jednání, spočívající ve vyžádání služebního vozidla pro soukromé účely.

S právními úvahami, jimiž se soudy řídily, souhlasit nelze.

Ve vztahu k první fázi jednání obviněného před hlídkou obvodního oddělení Policie ČR soudy obou stupňů především důsledně nerespektovaly ustanovení § 89 odst. 9 věty třetí tr. zák., nedocenily, že obžalovaný coby ředitel okresního úřadu vyšetřování vůči zasahující hlídce obvodního oddělení Policie ČR nevykonával žádnou pravomoc, v konkrétní situaci neměl oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech subjektů či taková rozhodnutí vykonávat, což ostatně ani nečinil, jak dokládají konkrétní projevy jeho jednání v posuzovaných souvislostech.

Soud prvního stupně uzavřel, že obviněný hlídku obvodního oddělení Policie ČR poté, co se představil mimo jiné i svou hodností a služebním zařazením ředitele okresního úřadu vyšetřování, nabádal, aby zanechala svého zákroku, s tím, že chtějí jet domů. Svědek J. P. uvedl, že obviněný „chtěl, aby je pustili dál“, svědek M. D. dokonce vypověděl, že je „prosil, ať je pustí“. Když mu členové hlídky nevyhověli a pokračovali ve služebním zákroku, obviněný reagoval vyhrůžkami, že „... uniformu už nikdy neobléknu, že ve V. skončili, že všechno skončí v koši ...“. Jiným způsobem výkon jejich pravomoci nenarušoval a ani do něj nezasahoval.

Způsob, jakým obviněný jednal s hlídkou obvodního oddělení Policie ČR, svědčí o tom, že nevystupoval jako veřejný činitel vykonávající svou pravomoc - ať již skutečnou či domnělou. Rozhodně za projev výkonu pravomoci nelze považovat žádost či dokonce prosbu, aby hlídka upustila od projednávání přestupků. Pokud Okresní soud v Bruntále na str. 3 p. v. odůvodnění svého rozsudku uvedl, že „policisté nerespektovali žádost, příp. příkaz obviněného“, pak je třeba konstatovat, že žádný z konkrétních projevů obviněného vůči policistům, jak tyto projevy zjistil sám Okresní soud v Bruntále, není možné považovat za příkaz. Výkonem pravomoci není ani arogantní chování obviněného provádějící zákrok policejní hlídky, pokud spočívalo ve výhrůžkách, že „uniformu už nikdy neobléknou, že ve V. skončili, že všechno skončí v koši“. Ani v tomto ohledu obviněný neuplatnil základní atributy pravomoci.

Nevykonával-li obviněný žádnou pravomoc, a to svou ani pravomoc jiného veřejného činitele, nemohl ji překročit. Soudy obou stupňů se otázkou, zda čin obviněného byl spáchán v souvislosti s jeho pravomocí a odpovědností, nezabývaly. Jestliže konstatovaly, že obviněný „nepochybně vystupoval z titulu své funkce“, jde ve smyslu požadavků § 89 odst. 9 tr. zák. o závěr nerozhodný. Vystupování veřejného činitele „z titulu jeho funkce“ není totožné s výkonem jeho pravomoci. Do této kategorie jednání lze zařadit např. situace, kdy veřejný činitel těží ze svého postavení svým faktickým vlivem, aniž by při tom vykonával pravomoc. Takové jednání veřejného činitele však není překročením jeho pravomoci. Výklad pojmu „překročení pravomoci“ učiněný v opačném smyslu by byl nepřipustně extenzivní a nevystihoval by správně jeho význam v kontextu znění § 158 odst. 1 tr. zák.

Těmito závěry však nemá být řečeno, že jednání obviněného je nezávadné a není nebezpečné pro společnost. Jde o typické jednání, které vykazuje znaky návodu k trestnému činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 10 odst. 1 písm. b) tr. zák., § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Ze zásady akcesority účastenství však vyplývá, že návod by byl trestný, pokud by se hlavní pachatel o trestný čin alespoň pokusil, což se v daném případě nestalo. V úvahu nepřichází ani trestní odpovědnost za přípravu k trestnému činu, poněvadž ta je trestná pouze u zvláště závažných trestných činů (§ 41 odst. 2 tr. zák.) a trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 tr. zák. do kategorie zvláště závažných trestných činů nenáleží. Obviněného nelze za tuto část jednání postihnout ani kázeňsky, protože za jednání vykazující znaky kázeňského přestupku, tj. zaviněné porušení základních povinností policisty, pokud nejde o trestný čin (§ 32 odst. 1 zák. č. [186/1992](#) Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky), lze uložit kázeňský trest do jednoho roku ode dne jeho spáchání (§ 36 odst. 2 cit. zák.).

Jako překročení pravomoci bylo dále posouzeno i to jednání obviněného, jímž si z titulu své funkce ředitele okresního úřadu vyšetřování Policie ČR vyžádal pro svoji soukromou potřebu služební motorové vozidlo k uskutečnění neoprávněné jízdy. Tímto jednáním obviněný evidentně nenaplnil znaky trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. b) tr. zák., jehož znaky považovaly soudy za naplněné podle tzv. právní věty výroku o vině tím, že jako veřejný činitel v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch překročil svou pravomoc. Ve skutkových zjištěních není žádný podklad pro závěr, že obviněný jednal v úmyslu opatřit jinému neoprávněný prospěch. Pokud obviněný jednal ve svůj vlastní prospěch, není to v tzv. právní větě výroku o vině vyjádřeno. Ani v tomto případě soudy své právní úvahy náležitě nevyložily. Nezabývaly se konkrétně tím, zda a za jakých podmínek do pravomoci obviněného, ředitele okresního úřadu vyšetřování, náleželo používání služebního vozidla. Bylo-li v jeho pravomoci používání služebního vozidla a obviněný si vozidlo vyžádal v rozporu s podmínkami upravenými v zákoně či předpise vydaném na základě zákona, např. pokyny služebních funkcionářů či nadřízených, vykazovala by popsaná část skutku znaky trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr.

zák. Obviněný by vykonával svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu, nepřekročil by ji však ve smyslu § 158 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Na druhé straně Nejvyšší soud nesdílí výhrady obviněného proti právní kvalifikaci skutku jako trestného činu porušování služebních povinností podle § 288a odst. 2 tr. zák. Okolnosti, z nichž obviněný dovozoval možnost použití služebního vozidla pro soukromou potřebu, nekorespondují s žádným z důvodů vylučujících trestnost činu. Zejména nejde o krajní nouzi podle § 14 tr. zák., a to vzhledem ke způsobu, jímž se obviněný ocitl v situaci, v níž potřeboval odvoz.

Skutek zjištěný Okresním soudem v Bruntále byl ve vymezeném rozsahu nesprávně právně posouzen. Na tom spočívá i napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě.

Nejvyšší soud proto z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě zrušil a jako vadnou část předcházejícího řízení zrušil i rozsudek Okresního soudu v Bruntále (§ 265k odst. 1 tr. ř.); ten bylo nutno zrušit v celém rozsahu, poněvadž vadnou část výroku o vině nebylo možno oddělit od ostatních (jednota skutku) a v důsledku zrušení výroku o vině bylo třeba zrušit celý výrok o trestu. Nejvyšší soud zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu (§ 265k odst. 2 tr. ř.). Okresnímu soudu v Bruntále přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 265l odst. 1 tr. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)